

NHO PERSPEKTIV

Handel, miljø og klima

Med bakgrunn i pågående klimaforhandlinger, ser notatet på aktuelle problemstillinger i forhold til miljø og klima i handelsregelverket, i første rekke Verdens handelsorganisasjon (WTO). Næringslivets interesser er også forsøkt reflektert der det synes relevant.

Av Kaja Brundtland Edrén 8. januar 2010

Innholdet i dette notatet står for forfatterens regning, og er ikke nødvendigvis representativt for NHOs syn.

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Et næringsperspektiv	4
DEL I Handel og miljø. Utgangspunkt.	4
DEL II Forhandlingene om en ny klimaavtale i regi av FNs klimakonvensjon. USA, EU og Norges posisjoner i klimaforhandlingene	6
DEL III Handelspolitikk, miljø og klima	7
Miljøspørsmål i den pågående Doha-runden	8
Miljøets plass i frihandelsavtaler gjennom EFTA og andre frihandelsavtaler	8
WTOs regelverk og klima	9
IV. Miljøteknologi. Internasjonale finansieringsmekanismer	11
Internasjonale finansieringstiltak. NHOs rolle	12
V. Konklusjon	12

Innledning

Notatet tar for seg næringslivets utfordringer og muligheter i en tid med ambisiøse mål og strengere krav for den norske klimapolitikken. Sett på bakgrunn av forholdet mellom handel, miljø og klima, forsøker vi å se på eventuelle sammenhenger norske bedrifter bør være oppmerksom på. Her er FNs pågående klimaforhandlinger relevante, og regelverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Frihandelsavtaler er også en del av bildet. Notatet vil imidlertid ikke gå i nærmere inn på detaljene i kvotehandelsregimet i EU/EØS.

For bedriftene er det viktig at krav til klimatiltak ikke stiller dem i en dårligere konkurransesituasjon enn bedrifter i andre land det er naturlig å sammenligne seg med.

Deltagelse i markedet for CO₂-kvoter er ett eksempel der norske bedrifter berøres av problemstillinger om handel, miljø og klima. Et annet eksempel er eventuelt inkludering av nye områder i et fremtidig klimaregime, slik som flytrafikk og internasjonalt skipsfart. Energiintensive bransjer vil møte utfordringer, det samme gjelder bedrifter som har store CO₂-utslipp i forbindelse med produksjon innenlands, transportsektoren og andre.

Internasjonale forpliktelser om å redusere klimautslipp vil føre til lovendringer, avgifter og restriksjoner på forurensende virksomhet, og et øket behov for miljøteknologi. Holdningsendringer og stadig større oppslutning om miljø- og klimaspørsmål hos befolkningen kan presse virksomheter til å strekke seg lenger enn det forskriftene krever for å drive miljøvennlig. Resultatet vil kunne bli et svært omfattende globalt marked for miljøteknologi.

Vi peker på mulige satsningsområder for norske bedrifter som følge av øket satsing på klimarelaterte tiltak utenlands. Det går på eksport av miljøteknologi, og aktiv deltagelse i ulike klimaprojekter under etablerte og nye finansieringsmekanismer som forventes å bli resultat av bl.a. FNs klimaforhandlinger, nasjonal politikk o.a.

Et næringsperspektiv

Problemstillinger i skjæringspunktet klima/ miljøtiltak og konkurransekraft/handel berører norsk næringsliv i høy grad. De ulike landsforeninger i NHO målbærer til dels ulike ønsker for virkemidler og tiltak på klimaområdet og handelsmessige, konkurransemessige spørsmål.

Norsk Industri har et fokus på konkurransesituasjonen og fare for karbonlekkasje for norske bedrifter, og da særlig for prosessindustrien. Norge må derfor implementere kvotehandelsdirektivet på samme måte som EU-landene, og utnytte direktivets muligheter fullt ut for å hindre karbonlekkasje. Norsk Industri legger også vekt på nasjonale tiltak som har som overordnet mål å sikre en raskere teknologiutvikling. Tidlig tilpasning til klimakrav er en konkurransefordel, slik at norske virksomheter raskt kan ta del i nye forretningsmuligheter som følge av nye reguleringer.

EUs fornybarhetsdirektiv synes å være viktig. Norge må også skaffe fornybar energi fra andre kilder enn vannkraft, som vindkraft og biodrivstoff. Norske bedrifter har med andre ord et behov for at myndighetene setter opp konkrete mål for ny fornybar energi av hensyn til behovet for planlegging.

Norsk Teknologi peker på den store utfordring det er å oppnå enighet om hvilke energikilder en skal satse på. Her er Norges utradisjonelle energimiks en utfordring, og ikke minst det faktum at energisparing ikke representerer direkte CO₂-utslippsreduksjoner fordi strømmen er produsert fra vannkraft.

Energieffektivisering må i mye større grad inkludere energisparing, og innføring av hvite sertifikater for energisparing. Det faktum at vannkraft (elektrisitet) brukt til strøm blir avgiftsbelagt, innebærer en konkurransevridning i forhold til annen bruk.

Konkrete tiltak som å forby alle oljefyrer, få flere elektriske biler, fase ut fossilt brensel på bilpark, og elektrifisere sokkelen vil alle kunne bidra til utslippsreduksjoner i Norge. Elektrifisering på sokkelen er imidlertid svært kostbart, og Oljeindustriens Landsforening (OLF) på sin side mener at elektrifisering er fullstendig urealistisk, særlig i stor skala.

Transportbedriftene søker å benytte de mest miljøvennlige transportmidlene, men er samtidig opptatt av at det *ikke* oppstår konkurransevridning mellom ulike typer av transportmidler

Det tar tid å implementere regelverk fra EU, som byggetekniske krav (Tek '07) og standard for passivhus. Det tar derfor også lang tid før utslippsreduksjoner fra slike tiltak kan bokføres. Samtidig peker bransjen på at *energimerkeordningen* og *energitjenestedirektivet* vil imidlertid kunne innebære nye markedsmuligheter.

DEL I Handel og miljø. Utgangspunkt:

Foreligger det motstrid mellom regelverk som skal fremme frihandel og miljøtiltak? Debatten går langt tilbake, og spørsmålet har vært omstridt. Det har tradisjonelt vært en klar forskjell på utviklingsland og industrilands interesser, men også mellom i-land, for eksempel mellom EU og USA. Det er blant mange utviklingsland en frykt for såkalt "grønn proteksjonisme", at nye miljøspesifikasjoner og reguleringer vanskeliggjør deres evne og mulighet til å konkurrere på industrilandenes markeder, eller at de blir utkonkurrert på egne. Eksempler på tiltak for å redusere klimautslipp eller oppnå tilpasning til et klima i forandring, kan være reguleringer/standarder, økonomiske incentiver som skatt, omsettelige utslippstillatelser, subsidier mm. EUs kvotehandelssystem inneholder bestemmelser som har vært diskutert i sammenheng med WTOs regler. Støtte til klimavennlig varer og teknologier og tekniske krav til disse er andre eksempler på tiltak som tas i bruk.

Det er bred enighet om at utvikling av en global pris på klimautslipp både vil fremme etterspørsel etter teknologi som gir lavere utslipp og redusere faren for konkurransevridning mellom landene.

Diskusjonen om forholdet mellom **handel** og **klimatiltak** har i Norge særlig har vært aktuell i forhold til konkurransesituasjonen mot bedrifter i EU. Tidligere var det særlig i forhold til særnorske krav og reguleringer som ga et høyere kostnadsnivå for norske bedrifter. Senere har forskjellsbehandling mellom norske bedrifter og EU vært i fokus i forbindelse med innføring av regler for kvotehandel. EU har hatt en tilsvarende problemstilling i forhold til USA der bedriftenes utslipp av CO₂ ikke var regulert, slik som i EU.

FNs rammekonvensjon for klima (UNFCCC) ble vedtatt i 1992 og bygger på prinsippet om **felles, men differensierte forpliktelser**. Utviklingslandenes tiltak mot klima skal ikke komme til fortrensel for deres rett til utvikling, og industrilandene er i henhold til konvensjonen forpliktet til å betale for kostnader ved klimatiltak og tilpasning til klimaendringer også i utviklingsland. Utviklingslandene peker på at industriland har ansvaret for hoveddelen av de globale klimautfordringene. Industrilandene skal ta kvantifiserbare krav om utslippstak. Utviklingslandene har ikke slike forpliktelser, og påtok seg helle ikke dette under møtet i København i desember 2009.

Klimaspørsmål er en relevant del av det nåværende forhandlingsmandat i WTO i forbindelse med diskusjonen om liberalisering av **miljø- og klimavennlige varer**. Det er grunn til å forvente at klimarelaterte problemstillinger i sterkere grad vil prege diskusjonene i WTO når en ny klimaavtale under FN konkretiseres, og at diskusjonen rundt konkurransevridninger vil bli sterkere og mer polarisert når mer konkrete forpliktelser avklares.

DEL II- Forhandlingene om en ny klimaavtale i regi av FNs klimakonvensjon

Siktemålet for Københavnmøtet i desember 2009 var opprinnelig å oppnå et juridisk bindende avtaleverk for samarbeid om å bekjempe de globale klimautfordringene innenfor rammen av FNs klimakonvensjon etter 2012. Den politiske erklæringen som ble resultatet, fører til at et slikt mål nå er skjøvet ut i tid. Neste aktuelle tidspunkt for mer bindende forpliktelser vil være 16. partkonferansen til konvensjonen, som skal holdes i Mexico i november/desember 2010.

Forhandlingene skjer i to spor:

- "Kyoto-spolet" som bl.a. tar sikte på å definere nye forpliktelser for tiden etter 2012 og industrilandene (kalt Annex 1 land) Dette er 37 industrialiserte land i tillegg til EU. USA er ikke forpliktet av Kyoto-protokollen.
- "Konvensjonsspolet" sikter mot å etablere **omforent langsiktig samarbeid** om full implementering av konvensjonen. Avtalen skal omfatte alle 192 deltagende parter i UNFCCC

Klimaforhandlingenes fire forhandlingsgrupper:

1. Utslippsreduksjoner, hvor industrilandene skal gi bindende forpliktelser om utslippsreduksjoner og utviklingslandene skal gjennomføre klimatiltak innen rammen av bærekraftig utvikling ("mitigation")
2. Tilpasning, nødvendige tiltak for å avhjelpe problemer ("adaptation")
3. Teknologioverføring og kapasitetsbygging i utviklingsland for klimatiltak og tilpassing
4. Finansiering av tiltak og klimatilpassing i utviklingsland

Mye har endret seg siden UNFCCC ble vedtatt i 1992. Noen store utviklingsland har hatt en betydelig økonomisk vekst og teknologisk utvikling. De store utviklingslandene som Kina, Sør-Afrika, India, Indonesia, Brasil mfl. står nå for en stadig større del av utslippene av klimagasser. Allerede nå har Kina de største utslippene i verden. Uten en utflating og senere reduksjon i utslippene fra disse landene er det ikke mulig å møte klimautfordringene, selv om industrilandenenes fremtidige utslipp settes til 0. Utslipp pr. innbygger er imidlertid fremdeles betydelig lavere i utviklingsland enn i industriland.

De store utviklingslandene har gjennom sitt lave kostnadsnivå blitt alvorlige konkurrenter til den produserende industrien i de tradisjonelle industrilandene, og de erobrer markeder også på teknologisk krevende områder. Utfordringen er således å etablere et regime som bidrar til at de store utviklingslandene gjennomfører klimatiltak, selv om dette ikke nedfelles som utslippskrav i en avtale, og at finansielle overføringer avstemmes mot deres evne til å løse egne problemer. Andre utviklingsland henger igjen i utviklingen, og har liten betydning i klimamessig sammenheng. De er desto mer sårbare for klimaendringer, og har et større behov for bistand til utvikling og for å beskyttes seg mot klimaendringer¹

¹ Dette omfatter bl.a. de minst utviklede land, gruppen av små øystater oa. Det er 70-80 land i verden som til sammen står for kun 3 % av samlede klimautslipp.

USA, EU og Norges posisjoner i klimaforhandlingene.

USA deltar nå aktivt i FNs klimaforhandlingene og i andre initiativ på klimaområdet. Forslag til klimalov (Waxman-Markey Bill) er under behandling i Senatet etter behandlingen i Kongressen. Det sentrale elementet i loven er etablering av et føderalt system for kvotehandel fra 2012, men har også en rekke andre forslag som skal bidra til å redusere utslippene. Det legges opp til en 17 % reduksjon av CO₂-utslipp innen 2020.

EU legger til grunn et mål om at temperaturstigningen i forhold til førindustrielt nivå til 2 °C, og binder seg til å kutte klimagassutslippene med 20 % fra 1990-nivå, og 30 % hvis andre industrialiserte land setter seg like ambisiøse mål. 20 % kutt i samlet energiforbruk er målet, og 20 % av all energi skal komme fra fornybare energikilder. Biodrivstoff skal utgjøre 10 % av det totale drivstofforbruket. EU tar sikte på en grundig gjennomgang av kvotehandelssystemet, satse på forskning og teknologiutvikling av blant annet CO₂-fangst og lagring, og inkludere flytrafikk i kvotehandelssystemet i avtalen etter 2011.

I forbindelse med revidering av direktivet for kvotehandel for perioden 2013-2020 har en sentral problemstilling vært knyttet til tildeling av frikvoter for industrisektorer der det forventes en konkret fare for karbonlekkasje. Omfattende analyser er foretatt for å finne kriterier for vurderingen av dette. Der det forventes at karbonlekkasje vil skje, skal installasjonene kunne få tildelt frikvoter opp til 100 % av forventede utslipp. I forhold til WTOs regler er spørsmålet om en slik tildeling må anses som en ulovlig subsidiering.

Norge vil overoppfylle Kyotoavtalen med 10 prosent, og i den siste regjeringserklæringen legges det opp til å skjerpe Norges klimamål til 40 % kutt i utslippene innen 2020 i forhold til 1990-nivå, dersom det kan bidra til enighet om en ambisiøs klimaavtale der de store utslippslandene påtar seg konkrete utslippsforpliktelser. Regjeringen vil, som del av en global og ambisiøs klimaavtale der også andre industriland påtar seg store forpliktelser, påta seg en utslippsforpliktelse tilsvarende reduksjoner på 100 prosent innen 2030 for å bli karbonnøytralt.

Planlagte utslippsreduksjoner i Norge er på 15-17 mill. tonn CO₂ i forhold til den såkalte referansebanen. Karbonfangst og lagring er helt sentralt i norsk klimapolitikk. Norge prioriterer i likhet med EU å inkludere utslipp fra skips – og luftfart i et nytt klimaregime².

DEL III- Handelspolitikk, miljø og klima.

Formålet om miljø og bærekraftig utvikling er slått fast på lik linje med formålet om å øke levestandarden og sikre full sysselsetting og produksjon i Marrakesh-avtalen fra 1994, som etablerte WTO. Unntaksbestemmelsene om miljø reguleres bl.a. i GATT art XX og omfatter hensyn til dyr og menneskers helse og miljø. Miljøhensyn er med andre ord fullt ut legitime, noe som også er slått fast i mange saker fra WTOs tvisteløsningsmekanisme.

² Næringslivets klimahandlingsplan ble lagt frem 14. desember 2009, med konkrete forslag til kutt i ulike sektorer.

Miljøspørsmål i den pågående Doha-runden:

For første gang er miljøspørsmål en del av forhandlingsmandatet i WTO. Det forhandles om følgende spørsmål:

1. Forholdet mellom WTOs regelverk og *spesifikke* handelstiltak i multilaterale miljøavtaler. Sentralt er spørsmålet om å slå fast prinsippet om at miljø og handel er likestilt og gjensidig støttende. Forholdet vil også kunne ha betydning i forhold til klimaforhandlingene.
2. Prosedyrer for informasjonsutveksling og kriterier for observatørstatus mellom sekretariatene for multilaterale miljøorganisasjoner og relevante komiteer i WTO.
3. Reduksjon/eliminering av toll og ikke-tollmessige handelshindringer på miljøvarer og tjenester.
4. Fiskerisubsidier, regler som begrenser muligheten til å subsidiere fiskerinæringen. Spørsmålene forhandles i forhandlingsgruppen "Regelverk." Eventuelle reduksjoner i subsidier til fiskerinæringen vil bidra til mindre overfiske, og vil kunne gi en merkbar miljøgevinst.

Miljøets plass i frihandelsavtaler gjennom EFTA og andre frihandelsavtaler:

Det er en økende tendens til å inkludere miljøbestemmelser i forhandlinger om frihandelsavtaler. Frihandelsavtaler kan være virkemidler på miljøområdet som kommer i tillegg til tradisjonelle samarbeidsfora som multilateralt miljøsam arbeid. Bestemmelsene avhenger av de ulike handelspartnerne, men kan for eksempel gå på implementering av nasjonal miljølovgivning, forpliktelse om å følge de miljøbestemmelser landene er bundet seg til internasjonalt, ikke fravike miljøstandarder for å promotere handel og investeringer, foreta miljøkonsekvensanalyser, beskytte biologisk mangfold, miljøsam arbeid, informasjonsutveksling osv.

Særlig USA, Canada og EU har i sine seneste frihandelsavtaler forhandlet frem bestemmelser på miljøområdet. Bestemmelsene er til dels også underlagt tvisteløsning, noe som gir en større grad av forpliktelse. OECD har et løpende arbeid for å kartlegge bruk av slike bestemmelser i frihandelsavtaler, og hvilken betydning disse spiller.³

Til nå har referanse til miljø i EFTA-avtalene vært begrenset, og i første rekke vært nevnt i avtalenes fortale ("preamble"). I juni 2008 nedsatte EFTA- ministrene en arbeidsgruppe som skulle se nærmere på muligheten for å inkludere posisjoner på miljø i EFTAs frihandelsavtaler. EFTA-landene forhandler for tiden blant annet med India, og er i ferd med å starte forhandlinger med Russland. Norge har egne forhandlinger om en frihandelsavtale med Kina.

Gitt den tyngden land som India, Russland og Kina har, er det grunn til å anta at utsiktene til å få gjennomslag for bindende miljøbestemmelser i frihandelsavtaler er begrenset. En av årsakene er at til dette vil kunne legge føringer for fremtidige forhandlinger disse forhandlingsparter senere vil møte fra andre land. Arbeidsgruppen under EFTA har ikke avsluttet sitt arbeid.

³ Se OECDs utredning: Environment and regional trade Agreement fra 2007, oppdatert 24/3-09, COM/TAD/ENV/JWPTE/(2008)41final.

WTOs regelverk og klima

WTO har tatt en avventende rolle i forhold til FNs klimaforhandlinger. WTOs generaldirektør peker i ulike sammenhenger på at en *mest mulig omfattende, global klimaavtale* vil sikre at oppfølgingen av denne ikke skaper unødige konkurranseulempes for enkeltland. Dette er gjentatt etter København-møtet.

Følgende punkter er eksempler på temaer i skjæringsfeltet handel og klima, og som vil kunne få øket aktualitet når klimaregelverket avtegnes nærmere:

Subsidier

- WTOs avtale om subsidier (Subsidies and Countervailing Measures-SCM) er sektorovergrepene, og gir visse føringer på bruken av subsidier. For tiden forhandles det for eksempel om **særbestemmelser** under SCM vedrørende fiskerisubsidier. Spørsmål om **subsidier til klimatiltak**: Kan det gjeninnføres unntak slik at det er lov å subsidiere klimatiltak og investeringer i ren energi? Frem til 2000 var såkalte grønne subsidier tillatt under SCM på visse betingelser. *Kompensasjon* for ulemper av å innføre klimatiltak er et annet spørsmål som også er relevant i forhold til subsidieavtalen.
- Et annet stort spørsmål med mulige betydelige konsekvenser er om subsidiereguleringen kan endres slik at for eksempel muligheten for **subsidiering av fossilt brensel** blir mer begrenset? På denne måten vil markedsprisen øke, og føre til redusert bruk. Subsidier til fossil energi er et politisk sensitivt spørsmål, idet mange land favoriserer bruk av fossil energi, og da særlig (billig) kull, framfor andre, mer klimavennlige energikilder.

Landbruksstøtte

- Støtte under "**grønn boks**" i **landbruksavtalen** (Agreement on Agriculture). Dette kan for eksempel være støtte til forskning i klimaretted landbruk, og åpne for at landbruksrelatert klimaforskning *ikke* regnes som handelsvridende.

Intellektuell eiendomsrett

- Avtalen om **intellektuell eiendomsrett** (TRIPS-avtalen) legger føringer for patentbeskyttelse, og vil gi visse beskrankninger på overføring av teknologi til utviklingsland. I enkelte sektorer kan intellektuell eiendomsrett representere et hinder for teknologioverføring. Lisensieringspraksis i særlig klimarelevante teknologier som solceller/solenergi, vind, biomasse/biodrivstoff, rent kull og Carbon Capture and Storage (CCS) er sentralt. For norske bedrifter er utfordringer knyttet til å beskytte patenter på andre lands markeder viktig.

Border Tax Adjustment/"klimatoll"

- Bruk av **importavgifter** eller **eksportstøtte (Border Tax Adjustment, eller "klimatoll")** er trukket frem av politikere og forskere som måter å kompensere for konkurransevridninger på. Eksempler er avgifter på import, kompensasjon til eksportbedrifter, gratis kvotetildelinger ol. som kompenserer for (eventuelle) konkurransevridninger. USAs forslag til ny klimalovgivning har med mulighet for innføring av "klimatoll". Også EU har åpnet for bruk av slike tiltak. Norske

myndigheter understreker behovet for en omfattende, global klimaavtale med mange land som tar forpliktelser for å demme opp for behovet for kompenserende tiltak.

- Norsk Industri har engasjert seg i spørsmål om pris på krafttilgang og fare for utflagging av prosessindustrien fra Norge. NHO har tidligere hatt en gjennomgang av border tax adjustment eller klimatoll, og konkludert med at det ikke er ønskelig å innføre dette fordi det kan åpne for uheldig handelskrig. Det er heller ikke måten å få med store utslippsland på fremtidige forpliktelser. Slike tiltak vil dessuten føre til økte importpriser, og møte betydelige utfordringer i forhold til WTOs regelverk.
- Lovligheten i forhold til WTO vil være helt avhengig av utformingen på tiltakene. Fra ulike akademiske miljøer hevdes det at det er mulig å skreddersy tiltakene slik at de ikke kommer i konflikt med WTO. Det er imidlertid klart at klimatoll fører til mer proteksjonisme, stort byråkrati osv.

Liberalisering av miljøvarer- (og tjenester)

- Både miljøvarer og klimavarer er en del av forslagene som det forhandles om i WTO for tiden. I klimaforhandlingene prioriteres også arbeid med ulike teknologier på områder som transport, bygninger og fornybar energi. En enighet i WTO om nedsatt toll på disse relevante varene vil dermed være et konkret bidrag fra handelssiden til klimautfordringen. NHO har arbeidet aktivt med at også norske bedrifters prioriteringer fremkommer i Norges posisjon.

Standarder og merking

- Private og offentlige standarder for såkalte "**karbon fotavtrykk**" etableres i et stort antall. Eksempler er kortreist mat, merking av produkter som har blitt fraktet i fly ol. Fastsettelse av CO₂-relaterte standarder er uhyre komplekse, og mange av disse standardene gir ikke et fullgodt bilde av alle utslipp av klimagasser gjennom hele produksjonsprosessen.

Produksjonsprosesser

- I WTO har det vært mye diskusjon rundt muligheten til å legge ulike regler til grunn for varer som er produsert på ulike måter. Et grunnleggende prinsipp er at såkalte "like produkter" skal behandles likt⁴.
- Det er et uavklart handlingsrom i forhold til muligheten til å redusere toll og andre krav til varer av hensyn til klima. For å sikre varer like konkurransevilkår, er det et løpende behov for **å etablere internasjonalt, bredt anerkjente standarder**. På denne måten kan samme, standardiserte og objektive system for angivelse av produkters miljøprestasjon over livsløpet legges til grunn. Dette er også påpekt fra NHO og Byggenæringens Landsforbund (BLF).⁵

⁴ GATT Articles I og III

⁵NHO og Byggenæringens landsforbund har gått inn for at produkter og tjenester bør ha en miljødeklarasjon/EPD (EPD=Environmental Product Declaration) etter den internasjonale standarden ISO 14025 Environmental Labels and Declarations Type III (standarden var ny i 2006)

Kvotehandel

Kvotehandel er et sentralt virkemiddel i Norge, og vi ble knyttet til EUs kvotehandelssystem (ETS) ed virkning fra 2008. Omtrent 40 % av de nasjonale klimagassutslippene i Norge omfattes nå av kvotesystemet. Av de totale kvotene på 15 millioner tonn, er det i Norge lagt opp til å selge om lag 7 millioner tonn, og tildele 8 tonn gratis til industrien i fastlands-Norge. Petroleumssektoren må kjøpe kvoter, og det legges opp til at CO₂-avgiften reduseres tilsvarende kvoteprisen. Nye virksomheter i Norge fikk ikke tildelt kvoter i samsvar med EUs kvotedirektiv. Dette er endret etter en NHO-initiert sak i ESA. ESA aksepterte imidlertid at offshorevirksomheten i Norge ikke får tildelt frikvoter på samme linje som offshorevirksomheten i andre EU-land.

Det er fra Oljeindustriens Landsforening påpekt at prinsippet om redusert CO₂-avgift ikke følges fullt ut, noe som gir en sterkere og negativ konkurransevridende situasjon. Med hensyn til det nye kvotehandelssystemet som skal gjelde fra 2013, har regjeringen tidligere gått inn for at det *ikke* utdeles kvoter gratis. Dette er mer restriktivt enn det EU har lagt opp til og beholdes denne posisjonen vil risikoen for karbonlekkasje fra Norge øke betraktelig. Noen endelig beslutning er ikke tatt.

IV. Miljøteknologi. Internasjonale finansieringsmekanismer.

Miljøteknologi og tiltak for å bekjempe klimautfordringen kan representere nye muligheter for langsiktig verdiskaping i Norge. Innenfor fangst og håndtering av CO₂ har Norge erfaring og et sterkt engasjement for å utvikle teknologi som også kan egne seg for anvendelse utenfor Norge. På områder som material- og nanoteknologi, som danner grunnlag for en rekke typer miljøteknologi, ulike typer fornybar energi har Norge kunnskaper og teknologi som gir muligheter for industrialisering og eksport dersom rammebetingelser og insentivordninger blir lagt til rette for dette.

Store land som Kina, India og Brasil, Sør-Afrika, Indonesia Syd-Korea og Mexico vil kunne utgjøre store og interessante markeder. Disse landene har noen av de største utslippene av klimagasser i verden. Kina har nå passert USA som landet med de største utslippene

På COP 15 i København ble det bestemt å etablere "Copenhagen Green Climate Fund", og industriland var enige om finansiering på USD 30 milliarder for perioden 2010-2012 til klimatiltak og tilpasning. I tillegg kommer en målsetning om å mobilisere USD 100 milliarder per år i 2020.

Nasjonale budsjetter, ulike FN-fond, Verdensbanksystemet, regionalbanker oa. har klimaområdet høyt på prioriteringslisten og vil sammen med andre bistandsmidler skape bedre forutsetninger for finansiering av klimatiltak som ledd i en utviklingsstrategi i fattige land.

Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet arbeider med en nasjonal strategi for miljøteknologi. NHO har deltatt aktivt i utformingen av denne. Arbeidet er ikke slutført.

Nye tiltak for å stimulere anvendelse av ny teknologi og kapasitetsutvikling i utviklingsland og nye finansieringsmekanismer vil således kunne bidra til å utvikle betalingsdyktige markeder ute.

Internasjonale finansieringstiltak. NHOs rolle.

Det er i utgangspunktet næringslivet, og ikke statene, som eier teknologien gjennom patenter oa. Det er en viktig statlig oppgave å etablere virkemidler som kan mobilisere privat kapital og kompetanse for å realisere behovet for anvendelse av ny teknologi og løsninger i utviklingsland. Det vil være behov for mer dedikerte tiltak som kan akselerere utvikling og modning av teknologi og løsninger. På denne måten kan norske virksomheter bidra til gjennomføring av bestemmelsene i klimakonvensjonen, samtidig som det bidrar til verdiskapning og vekst for virksomhetene i Norge.

Den nye, grønne økonomien internasjonalt gir muligheter for norske bedrifter. NHO har en naturlig rolle kommer i et samarbeid med myndighetene å sikre at medlemsbedrifter er orientert om de mulighetene som kommer.

V Konklusjon

Vi har sett at handelsregelverket er relevant for klimapolitikken og norsk næringsliv, for eksempel i spørsmål om mulighet for subsidier, eksport av miljøteknologi, merking, standarder osv. Dersom det vedtas nye og strengere innenlandske miljøreguleringer, vil dette kreve omstilling. Bruk av ny, grønn teknologi som gir nye forretningsmuligheter innenlandsk, kan i neste omgang representere konkurransefortrinn internasjonalt.

Det er et raskt voksende, internasjonalt marked for miljøvarer- og tjenester der norske bedrifter bør kunne ha gode muligheter. Miljøteknologisekretariatet og engasjerte landsforeninger gjør NHO godt plassert til å ta en aktiv i forhold til den nye, grønne agendaen.